

نقش شیخ بهایی در شکل‌گیری تمدن ایرانی اسلامی

شیخ بهایی در قریب هشتاد سال عمر با برکت خود بیش از ۱۲۰ جلد کتاب و اثر علمی در علوم مختلف از خود بجای گذاشت.

شیخ بهایی در قریب هشتاد سال عمر با برکت خود بیش از ۱۲۰ جلد کتاب و اثر علمی در علوم مختلف از خود بجای گذاشت. او دانشمندی فقیه، اصولی، حکیم، عارف، ریاضیدان، فیزیک دان، شیمی دان، منجم و ستاره شناس، شاعر و ادیب و در تمامی علوم زمان خود متبحر بود.

به گزارش ایکننا، مرتضی نجفی قدسی از فعالان فرهنگی و رسانه ای به مناسبت بزرگداشت شیخ بهایی و روز معمار طی یادداشتی به تبیین نقش شیخ بهایی در شکل‌گیری تمدن ایرانی اسلامی پرداخت که متن این سخنان را در ادامه می‌خوانید؛

«بسم الله الرحمن الرحيم»

بهاء الدین محمد بن حسین عاملی ملقب به شیخ بهایی در ۲۶ ذی حجه ۹۵۳ هجری قمری در شهر بعلبک لبنان چشم به جهان گشود و در همان کودکی به همراه خانواده خود به ایران مهاجرت کرد و برای تحصیل علم به قزوین رفت و به مدت ۳۰ سال از محضر دانشمندان و علماء در آن شهر کسب فیض کرد و از سن ۵۳ سالگی نیز به منصب شیخ الاسلامی دربار شاه عباس صفوی منصوب شد.

شیخ بهایی در قریب هشتاد سال عمر با برکت خود بیش از ۱۲۰ جلد کتاب و اثر علمی در علوم مختلف از خود بجای گذاشت. او دانشمندی فقیه، اصولی، حکیم، عارف، ریاضیدان، فیزیک دان، شیمی دان، منجم و ستاره شناس، شاعر و ادیب و در تمامی علوم زمان خود متبحر بود و نامدارترین دانشمند و شخصیت همه چیزدان در سده های دهم و یازدهم هجری محسوب می‌شود. نام بلند و پراوازه شیخ بهایی در جهان شناخته شده است و سازمان بین المللی یونسکو سال ۲۰۰۹ را سال بزرگداشت شیخ بهایی در سراسر جهان اعلام کرد و پس از آن در سال ۱۳۸۸ در تقویم رسمی جمهوری اسلامی ایران نیز سوم اردیبهشت ماه سالروز تولد شیخ بهایی به عنوان روز معمار شناخته شد. کتابها و آثار علمی شیخ بهایی

مفتاح الفلاح در ادعیه، جامع عباسی به زبان فارسی در فقه شیعی که به درخواست شاه عباس اول نوشته شده و شاید اولین تدوین در قالب رساله عملیه باشد که تمام ابواب فقهی از طهارت تا دیات را شامل می‌شود، زبدة الاصول، شرح عضدی و الوجیزه در علم اصول فقه، وحدت وجود و الوجود الذهنی در حکمت و فلسفه، طبقات الرجال، الاجازات و الفوائد الرجالیه در علم رجال، تهذیب البیان، اسرار البلاغه و حاشیه بر مطول تفتازانی در ادبیات عرب، اسطرلاب، جبر و مقابله، بحر الحساب و خلاصة الحساب و الهندسه در ریاضیات، رساله جفر و فالنامه در علوم غریبه، حاشیه کنشاف زمخشری، تفسیر عین الحیات، تأویل الایات، مشرق الشمس و اکسیر السعادتین (آیات الاحکام) در تفسیر و علوم قرآن، کنشکول، مثنوی نان و حلوا، مثنوی نان و پنیر و منظومه فارسی شیر و شکر بخشی از عناوین آثار علمی شیخ بهایی معرفی شده است. آثار مهندسی و معماری شیخ بهایی

در عرصه مهندسی و معماری، آثار شیخ بهایی جزء شاهکارهای معماری ایران می‌درخشند و بعد از گذشت قرن‌ها این آثار هنوز باقی هستند. معماری حرم امام هشتم حضرت علی ابن موسی الرضا (ع) در مشهد، طراحی و ساخت مسجد امام و کاخ عالی قاپو در میدان بزرگ نقش جهان اصفهان، طراحی و ساخت مدرسه چهار باغ، منار جنبان و حمام شیخ بهایی و ساخت پل‌های تاریخی سی و سه پل، پل خواجو یا الله وردی خان، قنات بزرگ نجف آباد به طول ۵۴ کیلومتر و تقسیم بندی آن به ۱۱ جوی بزرگ از دیگر آثار معماری شیخ بهایی محسوب می‌شوند.

ساعت آفتابی نجف هم یکی از کارهای مهم شیخ بهایی است که در هنگام تعمیر حرم و صحن مطهر، دیواری را در صحن با احتساب علمی ایجاد کرد تا در هر فصلی از سال رسیدن آفتاب به زیر دیوار شاخص ظهر شرعی بوده است. راز حمام شیخ بهایی با یک شمع!

در خصوص حمام شیخ بهایی که مشهور است مخزن آبی آن با یک شمع گرم می‌شده است، سخن بسیار رفته ولی در عین حال هنوز راز این هنر شیخ بهایی صد در صد روشن نیست، اما دو نظریه بطور جدی مطرح است و شاید هم رازش جمع این دو

نظریه باشد.

برخی گفته اند شیخ بهایی یک سیستم لوله کشی سفالینه ای را از دستشویی مسجد جامع اصفهان تا این حمام که در محله در دشت اصفهان و در مسافت اندکی از این مسجد قرار دارد ایجاد کرده و با استفاده از انرژی گاز متان متصاعد شده از چاه های توالت مسجد جامع، شعله حمام را همیشه روشن نگهداشته است و همین مسئله نبوغ علمی شیخ بهایی را می رساند که در بیش از چهارصد سال پیش به فکر تولید انرژی از فاضلاب بوده است، یعنی همان کاری که تازه امروز در برخی کشورهای پیشرفته جهان در حال طراحی و اجراء شده است.

یک احتمال ضعیف تر هم مطرح است و آن اینکه برخی گفته اند جنس منبع حمام شیخ بهایی از طلا که رساناترین فلز در انتقال گرماست، بوده که با حرارت کم انرژی زیادی تولید و منبع آب حمام گرم می شده است و شیخ بهایی برای جلوگیری از دستبرد این منبع طلائی توسط دزدان، راز گرم بودن دائمی آب این حمام را پنهان داشته است و جمع هر دو نظریه هم ممکن است و مانعة الجمع نیست.

حمام شیخ بهایی تا اواسط دوره پهلوی روشن بوده و مردم از این حمام استفاده می کرده اند و لیکن با ورود محققان و جهانگردان اروپایی از اواخر دوره قاجار و دوران پهلوی، به بهانه کشف راز هنر شیخ بهایی بخشی از سازه اصلی این حمام توسط اروپایی ها تخریب شد و معلوم نیست چکار کردند که دیگر این حمام گرم نشد و از کارایی افتاد گرچه در سال های گذشته میراث فرهنگی آن را تعمیر کرده است و صرفاً به عنوان یک بنا و اثر معماری از عهد صفوی مورد بازدید قرار می گیرد.

احداث مدرسه چهار باغ در زمین آبرفتی و لجنزار!

مدرسه بزرگ چهار باغ واقع در خیابان چهار باغ اصفهان و در نزدیکی رودخانه زاینده رود نیز یکی از شاهکارهای معماری و هنری شیخ بهایی محسوب می شود محل ساخت این مدرسه در زمینی آبرفتی و لجنزار بوده است و ساخت بنا در این مکان قطعاً با نشست زمین روبرو می شد و عملی نبود اما شیخ بهایی دستور داد ابتدا مساحت وسیعی را از زغال چوب پر کنند و سپس آنها را محکم بکوبند و پس از آن روی آنها را با ساروج و شفته پر کنند و بعد از این تمهیدات، پی های اصلی این بنا بنیان نهاده شد و مدرسه زیبا و بزرگ چهار باغ را بر روی آن استوار ساختند و هم اکنون بعد از چندین قرن این مدرسه پا برجاست یکی از شاهکارهای هنری و معماری شیخ بهایی محسوب می شود.

دیگر آثار و ابنیه معماری شیخ بهایی مانند سی و سه پل و پل خواجه هر کدام زمینه مطالعاتی فراوانی برای هنرمندان معماری دارد و امیدواریم دانشگاهها به ذخائر عظیم هنری و معماری کشورمان بیشتر توجه کنند. شیخ بهایی نقش زیادی در ایجاد تمدن ایرانی و اسلامی دارد و اگر او به دربار شاه عباس صفوی وارد نمی شد، هرگز این پیشرفت ها برای کشور ایران و جهان اسلام و تشیع پدید نمی آمد.

ما باید مفاخر علمی و دانشمندان و علمای خود را به نسل جوان کشورمان معرفی کنیم، امروزه بعضی از جوانان شیفته غرب شده اند در حالی که ما خودمان سرچشمه علم و دانش بودیم و امروز نیز شاهد پیشرفت های چشمگیری در حوزه های مختلف علمی، مهندسی، پزشکی، نظامی و فضایی هستیم.

برگزاری نخستین گردهمایی معماران و مهندسان صنعت ساختمان استان قم به تاریخ ششم اردیبهشت ماه ۱۴۰۱ با محوریت بزرگداشت شیخ بهایی اقدام بسیار مبارکی است که همبستگی اصحاب این رشته فنی و مهندسی را بیشتر خواهد کرد و در استفاده از ظرفیت های یکدیگر هم افزایی ایجاد می شود و امکان حرکت ها و اقدامات وسیع تر و مهم تری را در عرصه ساخت و ساز کشور در پی خواهد داشت.»